

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นของชีวิตมนุษย์ทุก ๆ ประเทศทั่วโลกต่างก็มีแนวคิดทางการศึกษาที่สอดคล้องกันว่าการศึกษารากฐานที่จำเป็นของการพัฒนาประเทศ ด้วยเหตุผลดังกล่าวทุกประเทศจึงพยายามจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนของตนเพื่อให้มีความพร้อมสำหรับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตลอดจนแสวงหาระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมอยู่ตลอดเวลา (อุดม เขยกิจวงศ์, 2534, หน้า 2)

ในสังคมปัจจุบันนี้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ บุคคลจะดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ จะต้องเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ โดยมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีประสบการณ์แห่งการเรียนรู้ มีเจตคติ ค่านิยมเกี่ยวกับการเรียนที่ดี การเรียนรู้จะช่วยทำให้ผู้เรียนมีความสุข การเรียนรู้ในปัจจุบันนี้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา ทุกสถานการณ์ต่อเนื่องยาวนานตลอดชีวิต ผู้สอนจะต้องสร้างศรัทธาและปัญญาให้กับผู้เรียน ได้สั่งสมประสบการณ์การเรียนรู้ให้พัฒนาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่จะแสวงหาความรู้ได้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ที่ดีนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีสมาธิและรู้จักควบคุมตนเอง ผู้สอนเป็นเพียงผู้ชี้แนะให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง รู้จักเป้าหมายในชีวิตและรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

การศึกษาของมนุษย์เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังนั้นการเรียนรู้จะช่วยพัฒนาคนทั้งร่างกายและจิตใจให้มีคุณภาพ มนุษย์และธรรมชาติสร้างแหล่งเรียนรู้ที่จะช่วยให้สามารถเรียนรู้ และเกิดการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย ตามความต้องการทุกเพศ ทุกวัย ทุกเวลา ทุกสถานที่โดยไม่จำกัด ในยุคโลกาภิวัตน์การรับรู้ข่าวสารข้อมูลเรื่องราวความก้าวหน้าเป็นไปอย่างรวดเร็วทันสมัยจึงจำเป็นจะต้องพัฒนาคนไทยให้เป็นผู้ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ ทันโลก ทันเหตุการณ์ เพื่อปรับเปลี่ยนตัวเองให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (กรมวิชาการ, 2543, หน้า 25)

จากในอดีตที่ผ่านมาพบว่า การจัดการเรียนการสอนถูกกำหนดขึ้นโดยครูผู้สอนนั้นเป็นการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นที่ครูมากกว่าผู้เรียน โดยผู้เรียนจะต้องเรียนตามตำรา เรียนตามคำสั่งของครูผู้สอน ตารางเรียนจะถูกกำหนดโดยครูผู้สอน ผู้เรียนไม่มีสิทธิเลือกที่จะเรียนรู้อะไร การเรียนการสอนจะมุ่งเน้นที่การทำอย่างมากกว่าให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง, 2542, หน้า 10-17) นอกจากนี้ยังได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของ

ศิลปวิทยาการแขนงต่าง ๆ มีการเพิ่มขึ้นของนวัตกรรมทางการศึกษา เช่น มีศูนย์บริการทางวิชาการ การเรียนแบบเปิด การเรียนแบบไม่แบ่งชั้น เป็นต้น ล้วนแต่ให้ผู้เรียนต้องแสวงหาความรับผิดชอบและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองทั้งสิ้น (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2542, หน้า 56) แนวความคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (self-directed learning) เป็นทักษะสำคัญที่ช่วยในการพัฒนาผู้เรียน ในยุคที่การศึกษาเป็นปัจจัยที่ 5 (ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์, 2542, หน้า 19)

การศึกษาในปัจจุบันนี้มีการจัดการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องกับความต้องการและความน่าสนใจโดยเฉพาะการปฏิรูปการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือการเรียนรู้โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจะช่วยให้การศึกษาประสบความสำเร็จ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจึงมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับผู้เรียนที่มีคุณภาพ ความรับผิดชอบ ทั้งนี้เนื่องจาก “การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง” (self-directed learning) เป็นลักษณะของผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ ซึ่งก็คือ กลุ่มผู้เรียนวัยทำงานและได้รับการยอมรับและส่งเสริมมากยิ่งขึ้นในสถาบันการศึกษา เช่น วิทยาลัย มหาวิทยาลัย ทั้งหลายหรือในโรงเรียนสอนวิชาชีพต่าง ๆ เนื่องจากผู้เรียนส่วนมากมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการเรียนซึ่งผู้เรียนแต่ละคนมีความคิดริเริ่มด้วยตนเอง (อาจอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ก็ตาม) ตามแนวคิดของโนวล์ (knowles, 1975) กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไว้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวิเคราะห์ความต้องการ 2) ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน 3) ด้านการวางแผนการเรียน 4) ด้านการแสวงหาแหล่งวิทยาการ 5) ด้านการประเมินผลการเรียน การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีประโยชน์ต่อผู้เรียนในแง่ที่ผู้เรียนจะเรียนด้วยความตั้งใจ มีจุดมุ่งหมาย มีแรงจูงใจสูงและเรียนได้ดีกว่าผู้ที่รอรับความรู้จากครูผู้ถ่ายทอดให้ นอกจากนี้ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีเรียนได้ตามความถนัดของตนเอง และสามารถใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ได้ดีและยาวนาน

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (self-directed learning) เป็นการพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะ การคิดวิเคราะห์ ความมีเหตุมีผลและความรับผิดชอบ การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายที่จะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน อันจะนำไปสู่การประสบผลสำเร็จทางการศึกษาในอนาคต

จากการที่นิสัยของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งเรียนในภาคพิเศษ ต้องมีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ทำให้ต้องใช้คุณลักษณะแห่งการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นอย่างมากประกอบกับเวลาเรียนเป็นช่วงวันเสาร์และวันอาทิตย์ทำให้เกิดประเด็นคำถามที่ผู้วิจัยให้ความสนใจที่จะศึกษาเพื่อที่จะได้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

ดังนั้นผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ของนิสิตปริญญาโท ภาคพิเศษ ศูนย์พิษณุโลก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร โดยศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ได้แก่ 1)การเปิดโอกาสสู่การเรียนรู้ 2)อัตมโนทัศน์ของตนเองในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ 3) ความคิดริเริ่มและมีอิสระในการเรียนรู้ 4)ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง 5)ความรักในการเรียนรู้ 6)ความคิดสร้างสรรค์ 7)การมองอนาคตในแง่ดี 8)ความสามารถในการใช้ทักษะขั้นพื้นฐานและทักษะในการแก้ปัญหา ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าสามารถอธิบายการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้อย่างครอบคลุม และศึกษาเฉพาะเจาะจงในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิต ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 เพื่อที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของนิสิตให้มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของประชาชนที่สังคมและประเทศชาติต้องการ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เท่าทันสังคมโลกต่อไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนิสิตปริญญาโท ภาคพิเศษ ศูนย์พิษณุโลก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
2. เพื่อเปรียบเทียบความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ ชั้นปี สาขาวิชา เกรดเฉลี่ย ของนิสิตปริญญาโท ภาคพิเศษ ศูนย์พิษณุโลก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัว
 - 1.1 ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตหลักสูตรปริญญาโท ภาคพิเศษ ศูนย์พิษณุโลก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นิสิตหลักสูตรปริญญาโทภาคพิเศษ ศูนย์พิษณุโลก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ชั้นปี 1 จำนวน 343 คน ชั้นปี 2 จำนวน 243 คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยแบ่งองค์ประกอบของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองออกเป็น 8 ด้าน

 1. การเปิดโอกาสสู่การเรียนรู้
 2. อัตมโนทัศน์ของตนเองในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ

3. ความคิดริเริ่มและมีอิสระในการเรียนรู้
 4. ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง
 5. ความรักในการเรียนรู้
 6. ความคิดสร้างสรรค์
 7. การมองอนาคตในแง่ดี
 8. ความสามารถในการใช้ทักษะขั้นพื้นฐานและทักษะในการแก้ปัญหา
3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้
- 3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่
 - 3.1.1 เพศ
 - 3.1.2 อายุ
 - 3.1.3 สถานภาพสมรส
 - 3.1.4 อาชีพ
 - 3.1.5 ชั้นปี
 - 3.1.6 สาขาวิชา
 - 3,1,7 เกรดเฉลี่ย
 - 3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่

คือ ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยแบ่งออกเป็น 8 ด้าน

 - 3.2.1 การเปิดโอกาสสู่การเรียนรู้
 - 3.2.2 อึดทนในทัศนคติของตนเองในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ
 - 3.2.3 ความคิดริเริ่มและมีอิสระในการเรียนรู้
 - 3.2.4 ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง
 - 3.2.5 ความรักในการเรียนรู้
 - 3.3.6 ความคิดสร้างสรรค์
 - 3.2.7 การมองอนาคตในแง่ดี
 - 3.2.8 ความสามารถในการใช้ทักษะขั้นพื้นฐานและทักษะในการแก้ปัญหา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (self-directed learning) หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีเสรีภาพในการใช้ความรู้ ความสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองให้บรรลุผลสำเร็จ มีความรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเอง

2. ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (self-directed learning readiness)

หมายถึง สภาวะของผู้เรียนที่แสดงถึงการมีความพร้อมและความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีความคิดอิสระ รู้จักเลือก รู้จักตัดสินใจในการแก้ปัญหาได้ และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเอง

2.1 การเปิดโอกาสสู่การเรียนรู้ (openness to learning opportunities)

หมายถึง การมีลักษณะเป็นผู้รักความก้าวหน้าสนใจในการเรียน ต้องการเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้นเพื่อจะได้เป็นคนที่มีคุณภาพ พอใจที่จะได้เป็นผู้ที่คิดริเริ่มในการเรียนรู้ของตน รักที่จะเรียนรู้อยู่เสมอเมื่อมีโอกาส และรู้สึกว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ตนเองต้องแสวงหา ยินดีที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น

2.2 อัตมโนทัศน์ของตนเองในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ (self-concept as an effective learner)

หมายถึง ความมั่นใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีระเบียบวินัยในการเรียนรู้ว่าตนเองต้องการเรียนรู้อะไร รู้ว่าตนเองจะแสวงหาความรู้ได้อย่างไร และมีความอยากรู้อยากเห็นเชื่อว่าการทำความเข้าใจสิ่งที่เรียนรู้ไม่ใช่เรื่องยาก และเชื่อว่าตนเองสามารถจัดเวลาเพื่อการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

2.3 ความคิดริเริ่มและมีอิสระในการเรียนรู้ (initiative and independence in learning)

หมายถึง ความกระตือรือร้นในการติดตามซักถามเพื่อให้ได้ความรู้ จำแนกความต้องการที่จะเรียนรู้ของตนเอง ชอบมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน และเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองว่าจะทำงานนั้นได้ดี พึงพอใจในการอ่านและทำความเข้าใจด้วยตนเอง รู้แหล่งที่จะใช้ในการศึกษาหาความรู้ สามารถวางแผนการทำงาน และสามารถที่จะคิดริเริ่มสร้างงานใหม่ ๆ ได้

2.4 ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง (informed acceptance of responsibility for one's own learning)

หมายถึง ความเต็มใจที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจ ถึงแม้จะยาก ชอบที่จะมีบทบาทในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของตนเอง มีความรับผิดชอบเพื่อให้ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถที่จะตัดสินใจกำหนดแนวทางการเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนของตนเองได้

2.5 ความรักในการเรียนรู้ (love of learning)

หมายถึง การเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นที่เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ชื่นชมต่อบุคคลคณาจารย์หาความรู้อยู่เสมอ มีความตั้งใจจริงที่จะศึกษาหาความรู้ มีความใฝ่รู้ รักและใส่ใจในการเรียนรู้อยู่เสมอสนุกสนานกับการแสวงหาความรู้ และมีความต้องการที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.6 ความคิดสร้างสรรค์ (creativity)

หมายถึง การเป็นผู้ที่ชอบลองทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง สามารถคิดหาวิธีใหม่ ๆ และหลากหลายในการแก้ปัญหา มีความอดทนและพยายามที่จะแก้ปัญหาที่ยุ่งยาก

2.7 การมองอนาคตในแง่ดี (positive orientation to the future) หมายถึง การเป็นผู้ที่มีความพยายามเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับเป้าหมายระยะยาวที่ตั้งไว้ มีความคิดว่าการเรียนรู้ทำให้เกิดความก้าวหน้า และเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นตลอดชีวิต มีความสุขในการคิดถึงอนาคต และมองว่าปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทายไม่ใช่อุปสรรค

2.8 ความสามารถในการใช้ทักษะขั้นพื้นฐานและทักษะในการแก้ปัญหา (ability to use basic study skills and problem-solving skills) หมายถึง การเป็นผู้ที่มีความสามารถในการนำความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้อง และทักษะการสังเกต การตั้งโจทย์ปัญหา การตั้งสมมติฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูล และการสรุปผลข้อมูล มาใช้ในการค้นหาข้อมูล และสามารถคิดหาวิธีแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

3. ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล หมายถึง ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ได้แก่ นิสิต สาขาวิชาที่เรียน เกรดเฉลี่ย อาชีพ

3.1 นิสิต หมายถึง นิสิตระดับปริญญาโท ภาคพิเศษ ศูนย์พิษณุโลก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 – ปีที่ 2

3.2 สาขาวิชาที่เรียน หมายถึง สาขาวิชาที่คณะศึกษาศาสตร์มีให้เลือกเรียนมี 5 สาขาวิชา คือ สาขาการบริหารการศึกษา สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา สาขาหลักสูตรและการสอน สาขาการศึกษา

3.3 เกรดเฉลี่ย หมายถึง คะแนนเฉลี่ยสะสมที่นิสิตได้เรียนมาแล้ว แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1) < 3.33 2) $3.33 - 3.66$ 3) > 3.66

3.4 อาชีพ หมายถึง อาชีพที่ได้ปฏิบัติอยู่ในขณะกำลังศึกษา

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

นิสิตที่มีเพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ ชั้นปี สาขาวิชา เกรดเฉลี่ยต่างกัน จะมีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองแตกต่างกัน